Dit is een tekstversie van het ruimtelijk afwegingskader die ter informatie aan de Kamer wordt verstrekt. Voor de online versie met volledige functionaliteiten zie: https://storymaps.arcgis.com/stories/e14fe0614cc1440496b90ae03e7a2ce0

Wat is het ruimtelijk afwegingskader?

- Het ruimtelijk afwegingskader is een beslissingsondersteunend instrument voor gemeenten, waterschappen en provincies. Het helpt hen om bij locatiekeuzes voor nieuwe woningbouw, werklocaties, publieke gebouwen of industriegebieden een goede afweging te maken vanuit het water- en bodemsysteem.
- De focus van het instrument ligt bij het maken van ruimtelijke keuzes over **waar** nieuwe functies gebouwd worden. Daarnaast kan het kader ook gebruikt worden voor plannen die al vergevorderd zijn, door bewuste keuzes te maken over waar in het plangebied het beste gebouwd kan worden.
- Het ruimtelijk afwegingskader gaat over de onderwerpen waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en de beschikbaarheid van drinkwater. Regionaal kunnen ook andere opgaven spelen, die niet meegenomen zijn in de landelijke kaart.
- Het ruimtelijk afwegingskader wordt toegepast op projecten en gebiedsontwikkelingen waar op 1-1-2025 nog geen bestemmingsplan is, zoals staat in de Kamerbrief Water en Bodem sturend.
- Enkele gebieden (uiterwaarden en buitendijks IJsselmeergebied) zijn rood op de kaart omdat nieuwe ontwikkelingen onwenselijk zijn, dit volgt uit de bestaande regelgeving. Deze regelgeving wordt aangescherpt zoals is aangegeven in de Kamerbrief Water en Bodem sturend. Voor vergevorderde projecten in gebieden die rood op de kaart zijn worden uitzonderingen gemaakt. Wat vergevorderde projecten zijn, is gedefinieerd in de Kamerbrief 'Buitendijks bouwen in het Markermeer en IJsselmeergebied' van 5 oktober 2023
- Er volgt nog een verkenning naar hoe het ruimtelijk afwegingskader het beste geborgd kan worden. Hier is nog geen besluit over genomen.

Gecombineerde sturingskaart

De kaart hiernaast is opgebouwd uit verschillende 'sturingskaarten'. Deze gecombineerde sturingskaart geeft daarmee een samenvattend beeld van waar er in Nederland goed gebouwd kan worden, waar er een opgave is vanuit het water- en bodemsysteem, en waar het niet verstandig is om te bouwen. De kleuren op de kaart zeggen iets over hoe geschikt een locatie is om er nieuwe functies te bouwen. Deze kleuren komen overeen met de kleuren van de risicoklassen in de legenda. De risicoklassen zijn verdeeld in *ja*, *ja mits*, *nee tenzij* en *nee*. In de beslisboom staat schematisch weergegeven hoe de verdeling in deze risicoklassen is gemaakt. Voor enkele gebieden (de uiterwaarden en het buitendijks IJsselmeergebied) is aangegeven dat nieuwe ontwikkelingen onwenselijk zijn. Dit is gebaseerd op de bestaande regelgeving en de Kamerbrief over Water en Bodem Sturen (27 625, nr. 592). Voor lopende projecten in deze gebieden worden gesprekken gevoerd.

Meer informatie over deze risicoklassen vind je in de toelichting: https://storymaps.arcgis.com/stories/e14fe0614cc1440496b90ae03e7a2ce0#ref-n-JeIeTv.

Deze kaart geeft alleen informatie over het water en bodemsysteem, andere onderwerpen die relevant zijn voor ruimtelijke keuzes zijn niet meegenomen.

Ja Er is geen of zeer laag risico vanuit het water- en bodemsysteem, maatlat toepassen is voldoende.

Ja, mits: kleine opgave Ontwikkelen vraagt naast inrichting volgens de Maatlat om een aanvullende inspanning om klimaatadaptief te bouwen.

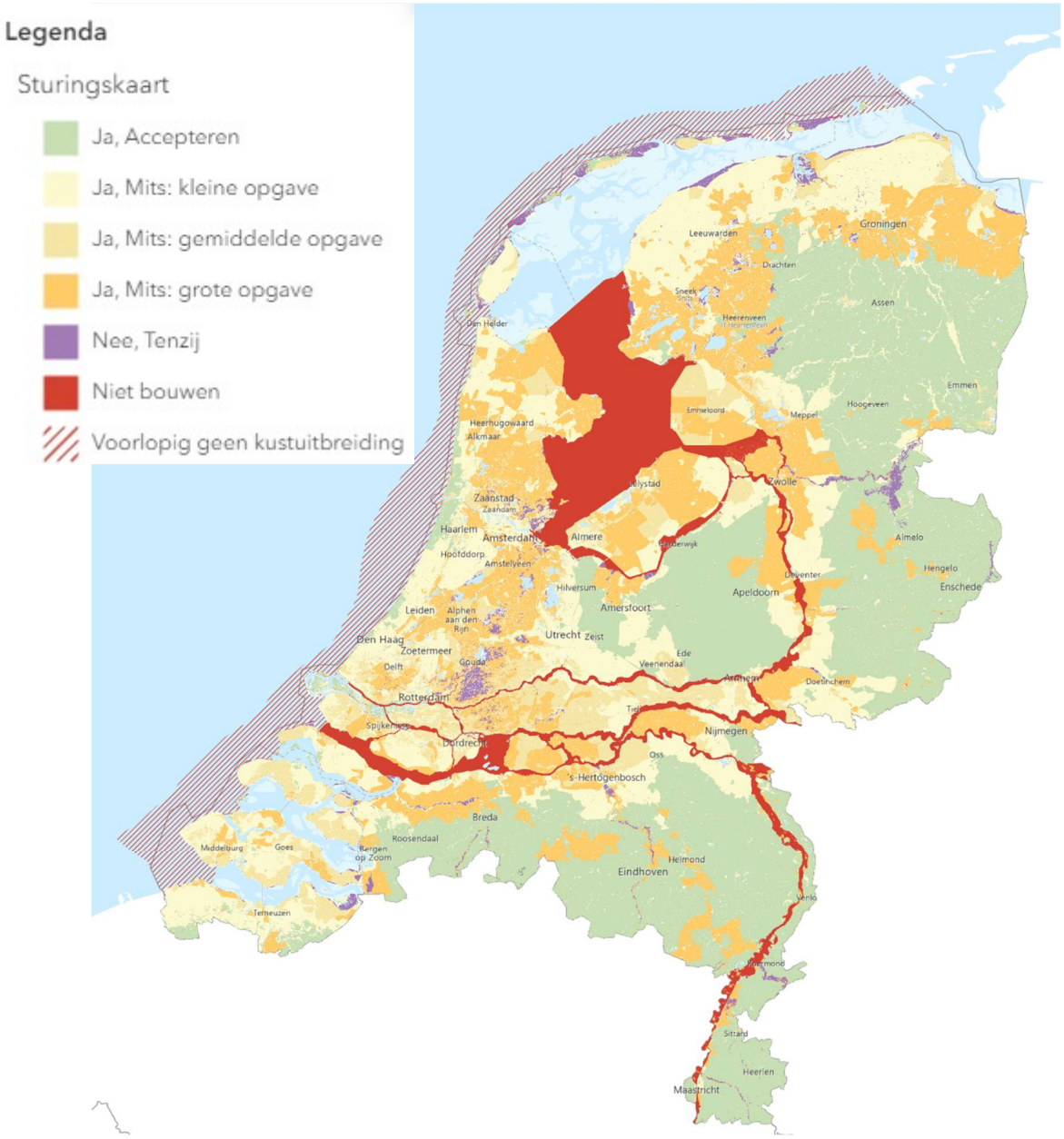
Ja, mits: middelgrote opgave Ontwikkelen vraagt naast inrichting volgens de Maatlat om een middelgrote aanvullende inspanning om klimaatadaptief te bouwen

Ja, mits: grote opgave Ontwikkelen vraagt naast inrichting volgens de Maatlat om een grote aanvullende inspanning om klimaatadaptief te bouwen.

Nee, tenzij De negatieve gevolgen door een ontwikkeling of de combinatie van kans en gevolg op wateroverlast of -slachtoffers is zo groot dat een ontwikkeling hier onwenselijk is, tenzij aan harde voorwaarden wordt voldaan.

Nee, niet bouwen Een ontwikkeling is niet toegestaan.

 Kustuitbreiding is voorlopig niet toegestaan

Gecombineerde sturingskaart

Op deze website vind je verder de onderliggende themakaarten voor overstroming, wateroverlast, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid. Hiervan is alleen drinkwaterbeschikbaarheid niet meegenomen in de gecombineerde kaart, omdat drinkwaternetwerken niet samenhangen met het water- en bodemsysteem. De reden dat drinkwaterbeschikbaarheid wel als themakaart in dit kaartverhaal staat, is dat het belangrijk is om de beschikbaarheid van drinkwater mee te nemen bij nieuwe ontwikkelingen.

Dit stappenplan geeft in vier stappen aan hoe je het ruimtelijk afwegingskader gebruikt. De eerste twee stappen gaan over **waar** nieuwbouw mogelijk is, de laatste twee stappen gaan over **hoe** de nieuwbouw veilig en toekomstbestendig gebouwd kan worden.
Het ruimtelijk afwegingskader is vooral bedoeld voor provincies, gemeenten en waterschappen, maar kan gebruikt worden door iedereen die een beeld wil krijgen van de risico's vanuit het water- en bodemsysteem voor nieuwe ontwikkelingen van woningbouw, werklocaties, publieke gebouwen of industriegebieden.

1. **Bouwopgave in beeld** Beschrijf de gewenste ruimtelijke ontwikkeling: wat voor nieuwbouwproject moet worden gerealiseerd in welk gebied?
2. **De locatiekeuze** Weeg af **waar** in het gebied de gewenste (bouw)opgave het beste kan plaatsvinden. Wat is de beste locatiekeuze op basis van het water- en bodemsysteem? Die vraag kun je beantwoorden met behulp van dit afwegingskader. Hier kun je landelijke informatie vinden over welke locaties vanuit het water- en bodemsysteem geschikt zijn om op te bouwen. Daarnaast is het belangrijk om de regionale water- en bodemopgaven mee te nemen, zoals het creëren van extra water-bergingsgebieden in polders of op andere locaties waar dit nodig is.
3. **Inrichting en ontwerp** Heb je de locatiekeuze gemaakt? Dan ga je bepalen **hoe** het geplande nieuwbouwproject het best kan worden vormgegeven. Bekijk in deze stap welke keuzes over de inrichting en maatregelen je kunt nemen om mogelijke risico's verder te beperken. Het is bijvoorbeeld belangrijk om klimaatadaptief te bouwen. Hiervoor is de landelijke Maatlat groene klimaat-adaptieve gebouwde omgeving een goede basis[1]. In gebieden met een hoger risico vanuit het water- en bodemsysteem kost het meestal meer capaciteit en middelen om aan de maatlat te voldoen en klimaatadaptief te bouwen.
4. **Toets van het nieuwe ontwerp** Het ontwerp van het project wordt getoetst aan de aanwezige (regionale) eisen en aan de uitgangspunten van het ruimtelijk afwegingskader en de landelijke maatlat. De locatie en mogelijke ontwerpkeuzes worden niet alleen getoetst bij het verlenen van de vergunning, maar ook bij andere kritieke momenten in een proces, zoals actief grondbeleid of vaststelling van woningbouwambities.

[1] https://storymaps.arcgis.com/stories/e14fe0614cc1440496b90ae03e7a2ce0#ref-n-JeIeTv

Boomdiagram ruimtelijk afwegingskader

Gebruik de structurende keuzes uit de water en bodem sturend brief, voor het bepalen van geschikte locaties voor de beoogde functie. Doe dit zo vroeg mogelijk in het proces.

Is een structurerende keuze over het gebied (IJsselmeergebied, uiterwaarden) van toepassing die aangeeft om niet te bouwen?
- ja → Niet bouwen.
- nee ↓

Wordt er gebouwd op een plek voor (toekomstige) waterberging in polders?
- ja → Nee, tenzij er geen nadelig gevolg is voor de (toekomstige) waterbergingscapaciteit.
- nee ↓

Breng de opgave in beeld vanuit het bodemdaling, het watersysteem en drinkwaterbeschikbaarheid, gebruik daarbij onderstaande klassengrenzen uit het ruimtelijk afwegingskader

Drinkwater

Is er een direct knelpunt vanuit drinkwaterbeschikbaarheid?
- ja → Ga direct in overleg met het drinkwaterbedrijf, mogelijk zijn noodoplossingen nodig.
- nee ↓

Is er een knelpunt vanuit drinkwaterbeschikbaarheid tot 2030?
- ja → Ga direct in overleg met het drinkwaterbedrijf, om vertraging van de woningbouw te voorkomen.
- nee ↓

Geen opgave vanuit drinkwaterbeschikbaarheid, bouw altijd klimaatadaptief.

Watersysteem

Overstromingskans meer dan 20 cm, vaker dan 1 keer in de 100 jaar?
- ja → Nee, tenzij.
- nee ↓

Maximale overstromingsdiepte van meer dan 5 meter en/of overstromingskans tussen 1 keer in de 100 en 1000 jaar?
- ja → Ja mits, grote opgave. Ontwikkelen vraagt een grote aanvullende inspanning om klimaatdaptief te bouwen.
- nee ↓

Maximale overstromingsdiepte tussen de 2.5 en 5 meter diep?
- ja → Ja mits, gemiddelde opgave. ontwikkelen vraagt een middelgrote aanvullende inspanning om klimaatdaptief te bouwen.
- nee ↓

Overstromingskans meer dan 20 cm, vaker dan 1 keer in de 10.000 jaar?
- ja → Ja mits, kleine opgave. Ontwikkelen vraagt een kleine aanvullende inspanning om klimaatdaptief te bouwen.
- nee ↓

Geen opgave vanuit het watersysteem, bouw altijd klimaatadaptief.

Bodemdaling

Meer dan 90 cm bodemdaling tot 2100?
- ja → Nee, tenzij.
- nee ↓

meer dan 60 cm bodemdaling tot 2100?
- ja → Ja mits, grote opgave. Ontwikkelen vraagt een grote aanvullende inspanning om klimaatdaptief te bouwen.
- nee ↓

Meer dan 30 cm bodemdaling tot 2100?
- ja → Ja mits, gemiddelde opgave. Ontwikkelen vraagt een middelgrote aanvullende inspanning om klimaatdaptief te bouwen.
- nee ↓

Meer dan 5 cm bodemdaling tot 2100?
- ja → Ja mits, kleine opgave. Ontwikkelen vraagt een kleine aanvullende inspanning om klimaatdaptief te bouwen.
- nee ↓

Geen opgave vanuit bodemdaling, bouw altijd klimaatadaptief.

Pas daarnaast altijd de landelijke maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving toe.

Naast de samenvattende kaart zijn er op deze website ook thematische kaarten ter verdieping die je kunt gebruiken bij de stappen 2 en 3.

Waar te bouwen?

Dit deel gaat uitgebreider in op stap 2, waarin de locatiekeuze gemaakt wordt.

Stap 2 Locatiekeuze

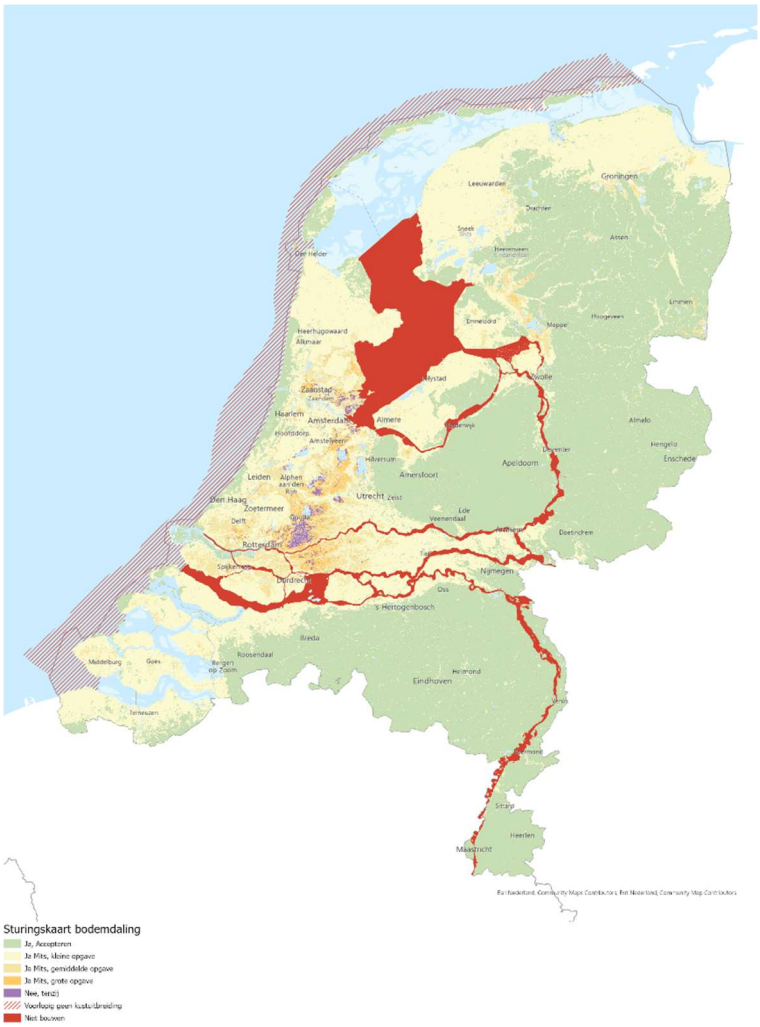
Welke risico's spelen er in een gebied? Hiernaast kun je verschillende sturingskaarten bekijken. Elke sturingskaart geeft inzicht in een specifiek risico: bodemdaling, blootstelling overstroming, slachtoffers overstroming, drinkwaterbeschikbaarheid en regionale reserverings-gebieden. De gecombineerde sturingskaart toont hoe risicovol nieuwbouwprojecten zijn op basis van al deze risico's samen, met uitzondering van drinkwater omdat het drinkwatersysteem niet samenhangt met het water- en bodemsysteem. Met de knoppen hieronder kun je wisselen tussen de verschillende sturingskaarten.

Gecombineerde sturingskaart

De *Gecombineerde sturingskaart* is de samenvattende kaart over welke gebieden wel, minder of niet geschikt zijn voor nieuwbouw. Deze kaart is opgebouwd uit de thematische sturingskaarten over wateroverlast, waterveiligheid en bodemdaling. De kaart over drinkwater is in deze kaart niet meegenomen.

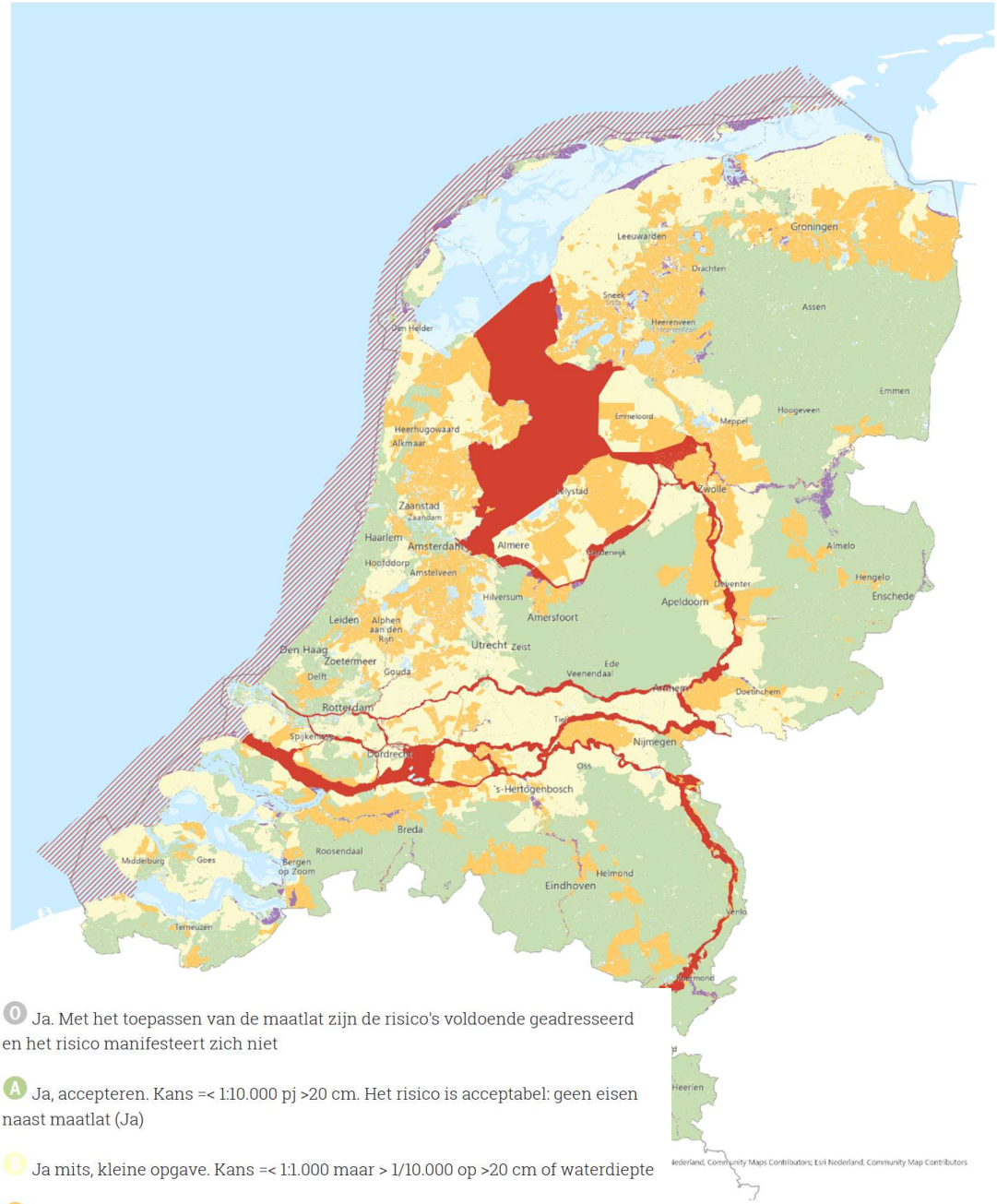
Sturingskaart bodemdaling

De *Sturingskaart bodemdaling* laat zien hoe groot het risico is van de bodemdaling die optreedt als de bodem bij bouwopgaven wordt opgehoogd met 1 meter zand. Bij een slappe bodem zijn extra maatregelen nodig om hoge kosten te voorkomen.

Sturingskaart blootstelling overstroming

De *Sturingskaart blootstelling overstroming* laat zien wat het risico is op waterstanden die veel schade kunnen veroorzaken maar die niet gevaarlijk zijn voor mensen. Locatiekeuze en verstandige inrichting kunnen dit risico verder beperken.

— O Ja. Met het toepassen van de maatlat zijn de risico's voldoende geadresseerd en het risico manifesteert zich niet

— A Ja, accepteren. Kans =< 1:10.000 pj >20 cm. Het risico is acceptabel: geen eisen naast maatlat (Ja)

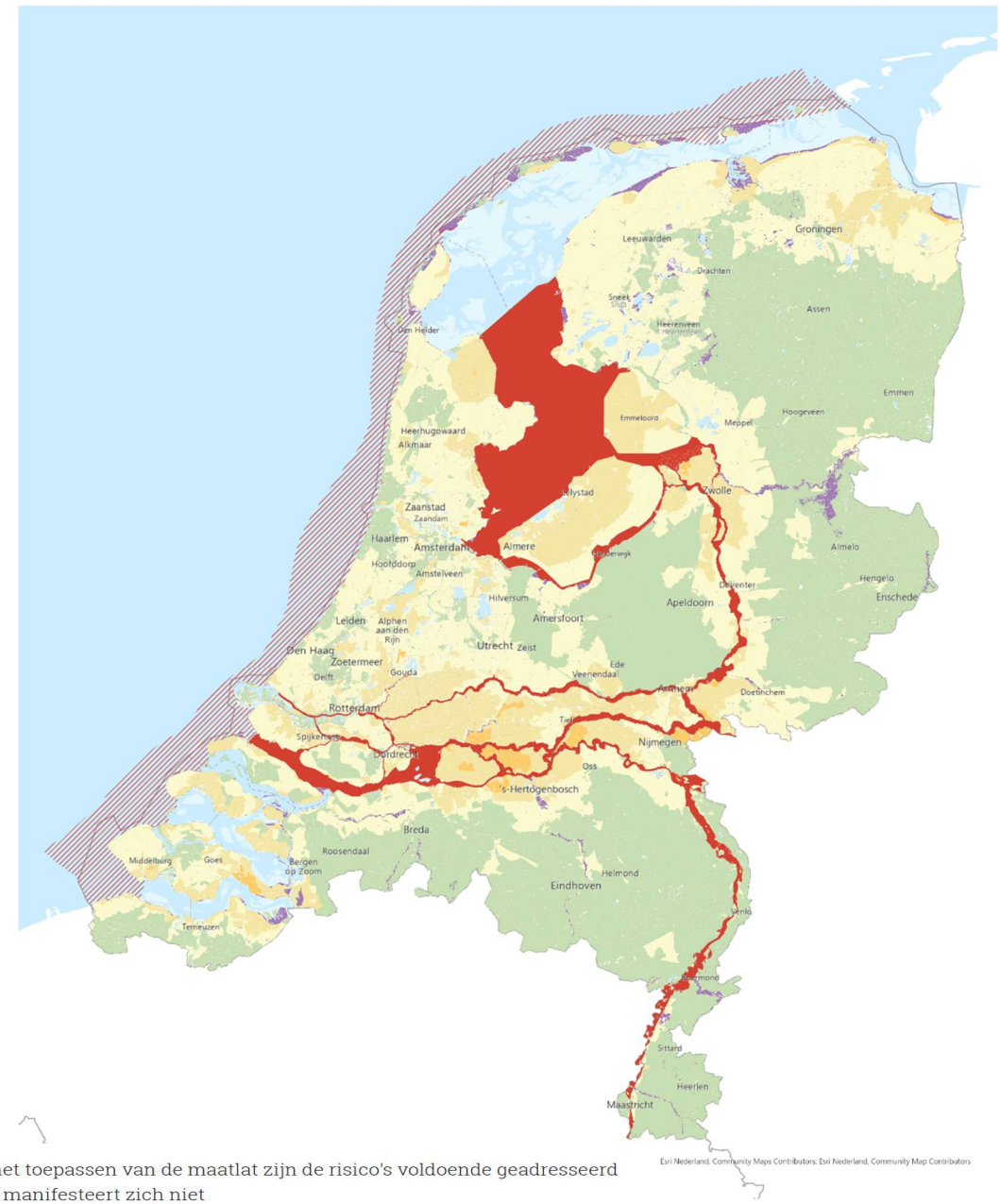
— B Ja mits, kleine opgave. Kans =< 1:1.000 maar > 1/10.000 op >20 cm of waterdiepte

— C Ja mits, grote opgave. Kans =< 1:100 maar > 1/1.000 op >20 cm of waterdiepte

— D Nee tenzij. Kans > 1:100 op >20 cm of waterdiepte. De kans op blootstelling is te groot (Nee, tenzij)

Sturingskaart slachtoffers overstroming

De *Sturingskaart slachtoffers overstroming* laat het risico zien van een waterdiepte van meer dan 2,5 meter door een overstroming. De kans hierop is klein door de bescherming van de dijken, maar een dergelijke diepte is levensgevaarlijk voor achterblijvers in een gebied. Er moeten dan watervrije schuilplekken gezocht worden. In oranje gebieden is het verstandig om te kijken hoe de evacuatiemogelijkheden voor verticale evacuatie, dus naar veilige plekken binnen het gebied, verbeterd kunnen worden.

— O Ja. Met het toepassen van de maatlat zijn de risico's voldoende geadresseerd en het risico manifesteert zich niet

— A Ja, accepteren. Kans =<1:100 pj en een waterdiepte van 50 cm of minder: geen eisen naast maatlat omdat kans op slachtoffers miniem is (Ja)

— B Ja mits, kleine opgave. Kans =< 1:100 pj op waterdiepte van >50 tot en met 250 cm: zorg voor voldoende droge eerste verdiepingen (Ja, mits)

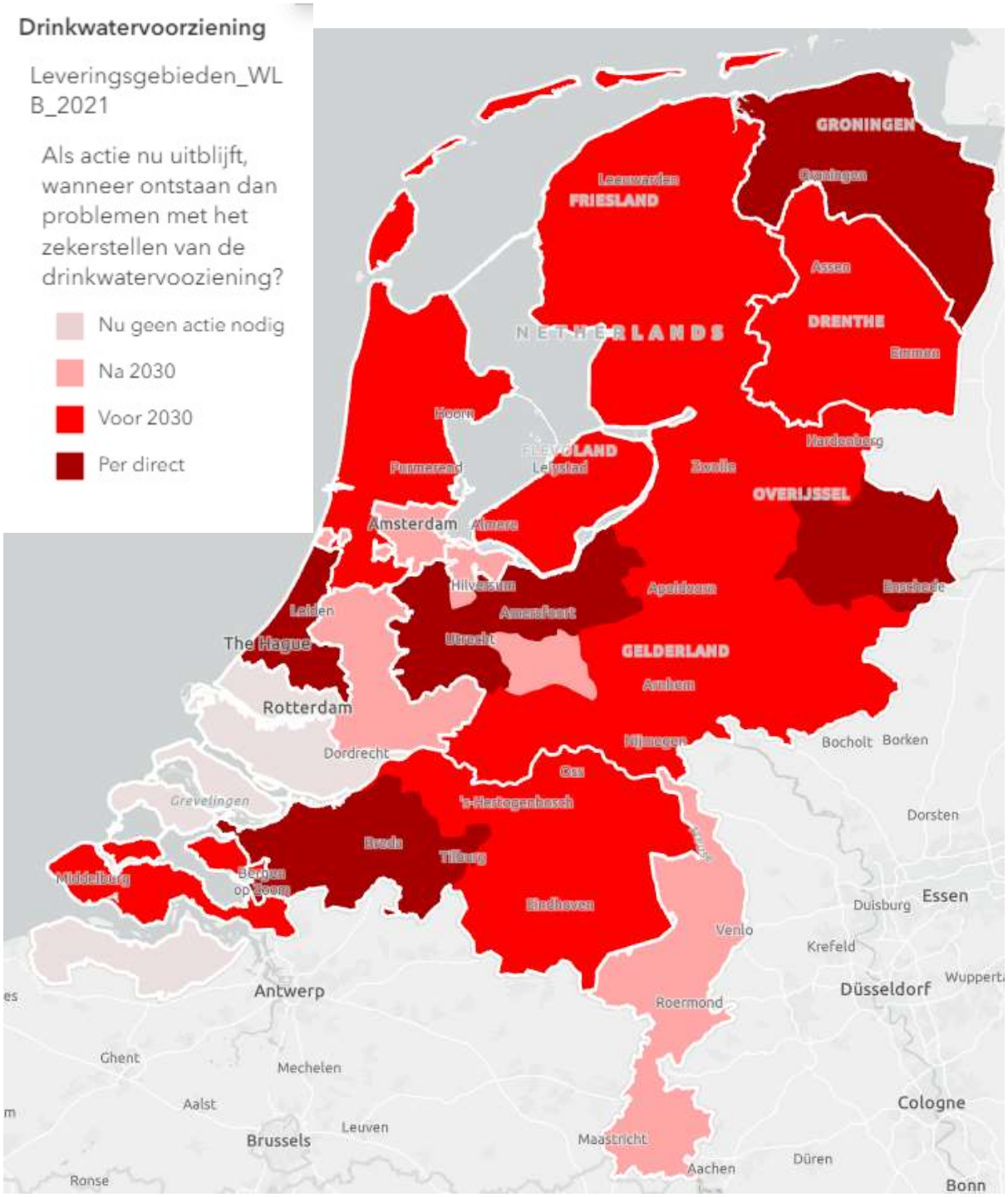
— C Ja mits, gemiddelde opgave. Kans =< 1:100 pj op waterdiepte van > 250 tot en met 500 cm: zorg voor voldoende droge tweede verdiepingen (Ja,mits)

— C Ja mits, grote opgave. Kans =< 1:100 pj op > 500 cm: zorg voor een droge derde verdieping of shelterlocaties (Ja, mits)

— D Nee tenzij. Kans > 1:100 pj op > 20 cm geeft een te hoge kans op blootstelling (Nee, tenzij)

Sturingskaart drinkwater

De *Sturingskaart drinkwater* laat zien in welke gebieden er op korte of langere termijn problemen kunnen ontstaan in de drinkwatervoorziening als er geen extra maatregelen worden genomen. In deze gebieden is het belangrijk om contact op te nemen met de drinkwaterbedrijven bij grote extra aanvragen van drinkwater, bijvoorbeeld als ergens een grote nieuwe woonwijk wordt gepland.

Sturingskaart regio reserveringsgebieden

De *Sturingskaart met regionale reserveringsgebieden* is nu nog niet gevuld. Er zijn verschillende opgaven die regionaal uitgewerkt moeten worden, zoals waar extra waterberging moet komen. Als deze plekken bekend zijn, kunnen ze worden toegevoegd aan het ruimtelijk afwegingskader.

Hoe zijn deze kaarten ontwikkeld? Voor de technische informatie over hoe deze kaarten zijn ontwikkeld, zie het onderliggende onderzoeksrapport (bijlage bij de Kamerbrief).

Hoe te bouwen?

Stap 3 Inrichting en ontwerp

Nadat je in stap 2 de locatie hebt gekozen voor een nieuwbouwproject, kies je in stap 3 maatregelen in het ontwerp of de inrichting om het risico verder te verkleinen. Hieronder zie je hoeveel inspanning er nodig is bij de *Waterdieptekaarten voor blootstelling overstroming* en de *Waterdieptekaarten voor slachtoffers overstroming*.

Inspanningskaarten blootstelling overstroming

De *Inspanningskaarten voor blootstelling overstroming* laten zien hoe hoog het water kan komen, bij de verschillende risicoklassen. De verschillende risicoklassen zijn gebaseerd op hoe vaak dit kan gebeuren. Hoe hoger de waterdiepte, hoe meer schade zal optreden en hoe meer inspanning er nodig is om het risico te verkleinen.

Sturingskaart blootstelling
Inspanningskaart Klasse A
Inspanningskaart Klasse B
Inspanningskaart Klasse C
Inspanningskaart Klasse D

Inspanningskaart slachtoffers overstroming

De *Inspanningskaarten voor slachtoffers overstroming* laten zien welke waterdiepten er mogelijk zijn binnen de risicoklassen van de sturingskaart. Hoe hoger de waterdiepte, hoe gevaarlijker het voor mensen kan zijn en hoe meer inspanning er nodig is om het risico te verkleinen.

Sturingskaart slachtoffers
Inspanningskaart slachtoffers

Toelichting ruimtelijk afwegingskader

Risicoklassen in de legenda

Wat betekent 'ja'? De risicoklasse 'ja' betekent dat er geen of een zeer klein risico is vanuit het water- en bodemsysteem. Gebieden met deze klasse zijn groen op de kaart. Zo'n gebied is een verstandige locatie om te bouwen. Toch bestaat ook hier dan nog steeds een risico op schade als er op een slechte manier wordt gebouwd. Er kan dan bijvoorbeeld schade of overlast ontstaan door extreme regen of extreme hitte. Daarom blijft het altijd nodig om klimaatadaptief en toekomstbestendig te bouwen volgens de landelijke maatlat.

Wat betekent 'ja, mits'? De risicoklasse 'ja, mits' geeft in verschillende gradaties aan dat er risico's zijn vanuit het water- en bodemsysteem. Omdat Nederland geen uniform land is, kunnen de verschillen lokaal groot zijn. Met aanvullende regionale en lokale informatie kan een goede afweging gemaakt worden om te komen tot de best mogelijke locatiekeuze vanuit het water- en bodemsysteem. Dit helpt ook om lastige vraagstukken en hogere kosten in de toekomst te voorkomen. Als je een locatie hebt gekozen, is het belangrijk om te bepalen welke aanvullende voorwaarden ten opzichte van de landelijke maatlat nodig zijn om klimaatadaptief te bouwen. Zo kun je via de inrichting van het gebied en/of de manier van bouwen de risico's uiteindelijk verlagen naar een acceptabel niveau. Kijk daarbij ook naar de doelmatigheid en de kosten, en houd je aan het principe 'niet afwentelen op andere gebieden, partijen en/of de toekomst'.

Wat betekent 'nee, tenzij'? De risicoklasse 'nee, tenzij' betekent dat het niet mogelijk is om op een standaard manier te ontwikkelen, omdat de risico's groot zijn. Het is belangrijk om de locatiekeuze te heroverwegen, omdat nieuwbouwprojecten hier grote negatieve gevolgen hebben door de risico's vanuit het water- en bodemsysteem. Het risico is groot dat er wordt afgewenteld op toekomstige generaties of naar andere gebieden. Hier kan dus beter niet gebouwd worden, tenzij je deze zorgen en risico's kunt wegnemen. In de praktijk zal dit om aanvullende maatregelen en extra kosten vragen.

Wat betekent 'nee'? Voor enkele gebieden (uiterwaarden en buitendijks IJsselmeergebied) is aangegeven dat nieuwe ontwikkelingen onwenselijk zijn, dit volgt uit de bestaande regelgeving.

Deze regelgeving wordt aangescherpt zoals is aangegeven in de water en bodem sturend brief. Voor vergevorderde projecten in deze gebieden worden uitzonderingen gemaakt. Wat vergevorderde projecten zijn, is gedefinieerd in de Kamerbrief 'Buitendijks bouwen in het Markermeer en IJsselmeergebied' van 5 oktober 2023. Nieuwe ontwikkelingen zijn onwenselijk, omdat het risico op waterschade of -overlast op deze locaties heel groot is of omdat het belangrijk is om deze gebieden vrij te houden voor waterfuncties. Denk daarbij aan ruimte voor waterberging in de rivieren en het behoud van zoet water in het IJsselmeer, het Markermeer en de Randmeren.
Wat betekent het rood gestreepte gebied 'voorlopig geen kustuitbreiding'? In de Kamerbrief Water en Bodem sturend (Kamerstukken 27 625, nr. 592) staat de structurerende keuze dat nieuwe kustuitbreidingen voorlopig niet worden toegestaan. Een nieuwe kustuitbreiding kost veel zand om te realiseren, en nog meer om te beheren. Voor maatregelen om de kust en het achterland te beschermen tegen zeespiegelstijging, is in de toekomst ook veel extra zand nodig. Totdat er duidelijkheid is over de hoeveelheid zand die hiervoor nodig is, kunnen er geen nieuwe kustuitbreidingen plaatsvinden. Pilots gericht op kennisontwikkeling voor de toekomstige waterveiligheid zijn nog wel mogelijk.

Het ruimtelijk afwegingskader

Zijn de onderwerpen in het ruimtelijk afwegingskader allesomvattend? Nee, de onderwerpen in het ruimtelijk afwegingskader zijn niet allesomvattend. Het afwegingskader is een eerste aanzet en doet juist een oproep om keuzes regionaal verder uit te werken en eigen onderwerpen toe te voegen.
Wat is het handelingsperspectief als er in een gebied met een water- en bodemopgave gebouwd gaat worden? Het is belangrijk dat er klimaatadaptief wordt gebouwd. Hiervoor moet lokaal gekeken worden wat verstandig is. De landelijke maatlat geldt daarbij als basis. Verder staan op het Kennisportaal Klimaatadaptatie (https://klimaatadaptatienederland.nl/) veel praktische tools en informatie die het mogelijke handelingsperspectief schetsen. Zie de keuzehulp (https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/keuzehulp/) voor een overzicht van alle hulpmiddelen. Zo is er voor het beperken van de gevolgen van overstromingen een overzicht van mogelijke maatregelen[2].
Vaak is er lokaal of regionaal al een water en bodem sturend kaart of water en bodem sturend beleid. Hoe verhoudt zich dat tot het afwegingskader? Veel provincies, zoals Noord-Brabant, Flevoland, Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland, hebben zelf al kaarten ontwikkeld. Regionale kennis is ook een vereiste om het water- en bodemsysteem sturend te maken bij ruimtelijke keuzes. Het is dus belangrijk om regionale kaarten en kennis te gebruiken bij het maken van ruimtelijke keuzes. De kaders en uitgangspunten in het ruimtelijk afwegingskader dienen daarbij als ondergrens.
Geeft het kader een volledig beeld van de Kamerbrief Water en Bodem sturend? Nee, het afwegingskader geeft geen volledig beeld van de Kamerbrief Water en Bodem sturend. Het kader is een nadere uitwerking van de structurerende keuze om water en bodem sturend te maken bij nieuwbouw van woningen, werklocaties en industrie. In de brief staan daarnaast ook nog andere structurerende keuzes. In het afwegingskader wordt gekeken naar de risico's vanuit wateroverlast, waterveiligheid, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid. Hier kun je lokale kennis over deze onderwerpen en over andere lokaal relevante onderwerpen aan toevoegen, zoals de ruimte die nodig is voor waterberging of de stroomsnelheid. Regionale uitwerking kan op termijn toegevoegd worden aan het ruimtelijk afwegingskader. Hiervoor is de Sturingskaart Regio Reserveringsgebieden alvast gemaakt. Het ruimtelijk afwegingskader is een hulpmiddel voor de regionale processen die uiteindelijk moeten leiden tot weloverwogen keuzes.
Geeft dit kader een compleet beeld van het water- en bodemsysteem? Nee, het afwegingskader geeft geen compleet beeld van het water- en bodemsysteem. Het is gebaseerd op de beste landelijke data die beschikbaar zijn, voor de onderwerpen waterveiligheid, wateroverlast,

[2] https://klimaatadaptatienederland.nl/kennisdossiers/overstroming/gevolgen-beperken/maatregelen/

bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid. Het blijft altijd nodig om met regionale overheden om de tafel te gaan, zoals door middel van de weging waterbelang (watertoets). Op de gecombineerde sturingskaart is drinkwater niet meegenomen. De aparte sturingskaart drinkwater geeft aan waar problemen zouden kunnen ontstaan in de beschikbaarheid van drinkwater. Het ruimtelijk afwegingskader maakt enkele landelijke beleidskeuzes duidelijk en geeft een beeld van het lokale risico. Verdere informatie van en afstemming met waterschappen en provincies blijft nodig, zeker als het ruimtelijk afwegingskader aangeeft dat er een grote opgave is.

Hoe verhoudt het kader zich tot de maatlat? Het afwegingskader gaat over waar je kunt bouwen (locatiekeuze) en de maatlat gaat over hoe je klimaatadaptief kunt bouwen (bouwwijze en inrichting). Voor een deel overlappen ze elkaar. De maatlat is altijd van toepassing: het is de basis waar elk nieuw bouwproject aan moet voldoen om toekomstbestendig te zijn. Maar op bepaalde locaties bestaat er een extra risico vanuit het omliggende water- en bodemsysteem. Hoe groter het risico vanuit het water- en bodemsysteem, hoe lastiger (en duurder) het in principe zal zijn om aan de maatlat te voldoen. Het kader geeft dus een indicatie van hoe groot op een locatie de opgave zal zijn om aan de maatlat te voldoen.

Een voorbeeld van extra risico vanuit water- en bodemsysteem: Tijdens langdurige regen verzamelt regenwater zich op enkele lage knelpunten in het systeem. Stel dat er op zo'n laag knelpunt een woningbouwproject wordt gebouwd. Dan is het niet voldoende om alleen de extreme regen te bergen die in de wijk zelf valt, omdat ook het water uit het omliggende systeem ernaartoe stroomt. Hier vraagt het water- en bodemsysteem dan deels om andere eisen dan de standaard eisen uit de maatlat.

Hoe kan het kader gebruikt worden? Water en bodem moeten sturend zijn bij ruimtelijk planvorming. Het kader is hier een uitwerking van en kan gebruikt worden bij beleidsontwikkeling zoals ruimtelijke visies en bij besluitvorming zoals omgevingsplannen. Daarnaast kun je het kader ook gebruiken voor plannen die al vergevorderd zijn. Je kunt het kader dan gebruiken om bewuste keuzes te maken over waar in het plangebied het beste gebouwd kan worden en welke functies meer geschikt zijn voor de kwetsbare plekken.

Gebruik je het kader voor beleidsontwikkeling of besluitvorming? Dan geldt daarbij het water- en bodemsysteem als eerste laag, zodat het sturend is voor de keuzes in de tweede en derde laag. Laag 2 gaat over de netwerken van infrastructuur en laag 3 over de menselijke activiteiten (ook wel: occupatielaag). Met deze lagenbenadering voorkomen we keuzes waar we later spijt van krijgen, bijvoorbeeld omdat er later veel schade optreedt. Of omdat er tijdens het planproces van een bouwproject steeds nieuwe problemen boven tafel komen waardoor het traject heel lang duurt.

Reikwijdte van het ruimtelijk afwegingskader

Hoe verhoudt het ruimtelijk afwegingskader zich dit tot de stresstesten? De stresstesten geven een beeld van de risico's van het toekomstige weer voor het bestaande systeem. Het kader kijkt naar de geschiktheid van locaties voor nieuwbouw. Lokale stresstesten kunnen hier ook relevante informatie voor leveren. Die informatie zou je dan ook moeten meenemen bij besluiten over locaties voor nieuwbouw. Naast lokale stresstesten wordt er ook gewerkt aan bovenregionale stresstesten. Er wordt nu gekeken hoe de inzichten die hieruit voortkomen ook meegenomen kunnen worden in het ruimtelijk afwegingskader.

Is het kader ook voor bestaand gebied? Nee, dit kader is niet voor bestaand gebied. Het is bedoeld voor het kiezen van een locatie voor nieuwbouw. Het geeft voor elke locatie een indicatie van het risico van het omliggende water- en bodemsysteem. Bij bestaand bebouwd gebied is de locatiekeuze al gemaakt en vaak zijn hier maatregelen genomen om met de aanwezige risico's om te gaan. Het verschilt per locatie welke maatregelen dit zijn en wie ze heeft genomen. Soms heeft de overheid maatregelen genomen, soms bewoners. Soms ook zijn de maatregelen al ver in het verleden gemaakt, bijvoorbeeld oude woningen die gebouwd zijn op een terp.

Is het kader ook bedoeld voor infrastructuur, netwerken, etc.? Het kader is bedoeld om een weloverwogen keuze te kunnen maken over waar in de gebouwde omgeving je nieuwbouw kunt realiseren. Met nieuwbouw worden nieuwe woningen bedoeld, maar ook werklocaties en industrieterreinen. Voor infrastructuur en netwerken geldt een andere weging van de risico's. Het

ruimtelijk afwegingskader kan daarom niet direct gebruikt worden voor netwerken. Het zou wel een eerste beeld kunnen geven, maar om dat met zekerheid te kunnen zeggen is verder onderzoek nodig.
Waarom zijn deze thema's meegenomen in het kader? In het afwegingskader zijn de thema's overstroming, wateroverlast, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid meegenomen. Deze thema's geven samen een duidelijke indicatie van hoe geschikt een locatie is voor nieuwbouw is als je water en bodem sturend wilt laten zijn. Andere thema's zijn wel besproken, maar nog niet toegevoegd. Dat komt bijvoorbeeld omdat ze niet goed vergelijkbaar zijn op landelijk niveau. Of omdat de verschillen binnen Nederland om andere oplossingsrichtingen vragen. Zo is het in hoge gebieden logisch om zandige gronden vrij te houden voor infiltratie, maar in lage gebieden niet. Daarnaast zijn er ook onderwerpen die specifiek zijn voor enkele gebieden, zoals stroomsnelheid. Als je zo'n thema zou toevoegen op een landelijke kaart, zou dat tot onduidelijkheid kunnen leiden. Om water en bodem sturend breed te laten werken in het ruimtelijk beleid, moet het kader ook voor iedereen duidelijk zijn. Daarom bevat het kader niet te veel informatie in één keer en geen informatie die te specifiek is.

Vragen over gemaakte keuzes en definities

Wat valt onder 'de gebouwde omgeving'? Onder de gebouwde omgeving vallen woningen, werklocaties, publieke gebouwen en industrieterreinen en de infrastructuur die hier aanwezig is. Spoorwegen, snelwegen, vitale infrastructuur en kwetsbare functies met milieurisico's vallen hier niet onder.
Waarom staat drinkwater niet in de gecombineerde sturingskaart?
Drinkwaterbeschikbaarheid is een belangrijk onderdeel van water en bodem sturend. Daarom staat dit thema ook in het afwegingskader en is er een sturingskaart van. Hiervoor is een kaart van Vewin gebruikt waarin staat in welke gebieden er grote of minder grote opgaven zijn in de drinkwaterbeschikbaarheid van het netwerk. Deze data kan niet goed gecombineerd worden in 1 kaartbeeld. Maar dat betekent dus niet dat drinkwaterbeschikbaarheid niet belangrijk genoeg is om in de combinatiekaart mee te nemen.
Waarom staan er geen ruimtelijke reserveringen rond keringen op de kaart? Op dit moment wordt er samen met de waterschappen onderzocht hoeveel extra ruimte waar nodig is, zodat de waterschappen dit kunnen vastleggen in hun 'leggers'. De legger is een kaart van het werkgebied van een waterschap. De provincies en gemeenten vertalen dit vervolgens door in hun ruimtelijke instrumenten. Er zal in de toekomst door zeespiegelstijging meer ruimte nodig zijn rond dijken om ze te versterken, naast de al bestaande reserveringen. Dit zou dan ook meegenomen kunnen worden in een update van het ruimtelijk afwegingskader. Zijn er plannen om te bouwen bij een kering? Dan moet je altijd eerst contact opnemen met het lokale waterschap.
Waarom zijn waterbergingsgebieden niet meegenomen in de kaart? In de Kamerbrief Water en Bodem sturend staat dat er 5 tot 10% extra waterberging nodig is. Dat geldt voor de polders waar de pompen niet genoeg zijn om langdurige regen te verwerken. Maar extra waterberging is ook nodig voor andere plekken in Nederland, waar problemen kunnen ontstaan bij extreme regenval. Nu is alleen nog niet bekend waar deze extra waterberging precies moet komen. Het is aan de provincies en de waterschappen om dat te bepalen. Omdat nog niet bekend is waar de extra waterberging komt, staat dit ook niet in het ruimtelijke afwegingskader. Het is wel de ambitie om die informatie aan het ruimtelijk afwegingskader toe te voegen zodra dit bekend is.
Hoe is zeespiegelstijging meegenomen? Het ruimtelijk afwegingskader laat het risico zien van een zeespiegelstijging van 1 meter in het jaar 2100. Dit valt binnen de range van meest waarschijnlijke zeespiegelscenario's volgens het KNMI. Daarnaast gaat het afwegingskader ervan uit dat de dijken en keringen allemaal dezelfde veiligheid blijven bieden in 2100 als de norm die geldt vanaf 2050. Dus dat de dijken ons land in 2100 nog steeds even goed beschermen als in 2050 het geval moet zijn. Dit is een uitgangspunt, maar wel een waarschijnlijke situatie. Dit uitgangspunt is gebaseerd op vastgesteld beleid en wetgeving. Ook met 1 meter zeespiegelstijging is het goed mogelijk om dezelfde veiligheid te blijven bieden. De tussentijdse resultaten van

het Kennisprogramma Zeespiegelstijging [3] laten zien dat het huidige systeem in stand kan worden gehouden tot 3 meter zeespiegelstijging. Wel zal de impact in buitendijkse gebieden groter zijn, en zullen er veel hogere en bredere dijken gebouwd moeten worden, ook in stedelijk gebied.

Welke KNMI-scenario's zijn gebruikt? Voor de analyse en de kaarten zijn de KNMI-klimaatscenario's van 2014 gebruikt. Toen dit project begon, waren de nieuwe klimaatscenario's namelijk nog niet beschikbaar. Wel is het hoge WH-klimaatscenario van 2014 gebruikt. Als het Landelijk Informatiesysteem Water en Overstromingen (LIWO) een update krijgt op basis van de nieuwe klimaatscenario's, kan dit ook meegenomen worden in een update van het ruimtelijk afwegingskader. Maar waarschijnlijk leidt dat niet tot grote verschillen met de huidige kaarten van het ruimtelijk afwegingskader.

Gaat het ruimtelijk afwegingskader nog veranderen? Het ruimtelijk afwegingskader is gebaseerd op de structurerende keuzes uit de Kamerbrief Water en Bodem sturend. Het kader zal daarom niet snel structureel veranderen. Maar er zullen wel nieuwe inzichten en data in verwerkt worden. Ook kunnen er in de toekomst meer gebieden worden gemarkeerd als reserveringszones. Bijvoorbeeld gebieden die provincies of waterschappen hebben vastgelegd als waterbergingsgebieden, of andere reserveringszones als gevolg van een verdere uitwerking van water en bodem sturend. Hoe het proces voor de verwerking van nieuwe inzichten en data er precies uit komt te zien, wordt nog uitgewerkt.

Wat zijn de vervolgstappen? Nu het ruimtelijk afwegingskader gepubliceerd is, zal het verder doorontwikkeld worden. Naast de inhoudelijke stappen die hierboven staan beschreven, wordt er aandacht besteed aan het verder uitwerken van het handelingsperspectief. Ook wordt het instrument getoetst aan de praktijk. Daarnaast zal er ook gekeken worden naar hoe het instrument effectief geborgd kan worden, en welke stappen hiervoor nodig zijn.

[3] https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma/kennisontwikkeling-en-signalering/zeespiegelstijging